

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Geographica X (2016)

ISSN 2084-5456

DOI 10.24917/20845456.10.5

Kamila Ziółkowska-Weiss

Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Instytut Geografii, Zakład Turystyki i Badań Regionalnych

Znaczenie działalności polskich biur podróży w Chicago

Streszczenie

Celem artykułu jest omówienie specyfiki działalności polskich biur podróży w Chicago, które niewątpliwie wpływają na wybierane destynacje turystyczne mieszkańców tego miasta. Autorka pragnie przedstawić dane, które zostały zebrane od 16 z 27 biur podróży działających na terenie objętym badaniem, dzięki przeprowadzonym wywiadam pogłębionym z pracownikami oraz właścicielami biur podróży. Badania prowadzone były w 2014 roku. Dzięki danym z biur podróży przedstawione zostaną destynację najczęściej wybierane przez Polaków, liczba klientów, ilość wydawanych przez nich pieniędzy oraz specyfika funkcjonowania polskich biur podróży w Chicago. Dokonana zostanie dokładna charakterystyka największych i najprężniej działających polskich biur podróży w Chicago takich jak: RekTravel, Saint Bernard Travel, Alma Travel Agency oraz Exotica Travel. Z badań sondażowych przeprowadzonych przez autorkę wynika, że pomimo rozwoju internetowych biur podróży, znaczna część chicagowskiej Polonii korzysta z tradycyjnych biur podróży, a swoje podróże planuje ze znacznym wyprzedzeniem. Artykuł ma charakter badawczy.

The importance of activity of the polish travel agencies in Chicago

Abstract

In the paper the activity of the Polish travel agencies in Chicago that undoubtedly influence the chosen tourist destinations of the inhabitants of this city will be discussed. The author wishes to present that data that has been gathered from 16 out of 27 travel agencies providing the activity within the area subject to research. The research was conducted in the years 2013 and 2014. Thanks to data from the travel agencies the destinations which are most frequently chosen by the Poles, the number of clients, the amount of money spent by them as well as specificity of functioning of the Polish travel agencies in Chicago will be shown. The accurate characterization of the largest and strongest travel agencies in Chicago, such as: RekTravel, Saint Bernard Travel, Alma Travel Agency and Exotica Travel will be provided. Specific forms of organization of travel (particularly to Poland) that are organized by private people and Polish schools will be described. The data related to how long in advance Polish people living in Chicago plan their holiday and which organizational form of the trips they choose most often will also be presented.

Key words: Chicago; travel agencies; tourism; Polish people

Słowa kluczowe: Chicago; biuro podróży; turystyka; Polonia

Sugerowana cytacja / Suggested citation: Ziółkowska-Weiss K. (2016), Znaczenie działalności polskich biur podróży w Chicago. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis Studia Geographica*. DOI 10.24917/20845456.10.5

Wprowadzenie

Turystyka odgrywa ogromne znaczenie w kształtowaniu światowej gospodarki. W wielu krajach stała się ważnym źródłem dochodów i miejscem pracy oraz czynników aktywizujących rozwój regionalny i lokalny. Dynamiczny wzrost wielkości ruchu turystycznego na świecie, możliwy był dzięki licznym zmianom ekonomicznym, społecznym, technologicznym i politycznym. Jego wpływ na warunki przyrodnicze, ekonomiczne i społeczne oraz charakter wywołanych przez ruch turystyczny skutków odgrywa coraz większe znaczenie. Turystyka jest obecnie jednym z najważniejszych przejawów aktywności życiowej człowieka. Jest też jedną z najbardziej dochodowych działalności świata, o czym świadczy analiza międzynarodowego ruchu turystycznego. Zgodnie z nią liczba turystów zagranicznych zwiększyła się z około 25 mln w 1950 r. do ponad 1 mld w 2012 r. (Kurek, 2008). Obecnie najbardziej ostrożne statystyki pokazują, że rocznie rejestruje się ponad miliard podróży ludności naszej planety odbywanych w celach turystycznych (UNWTO 2013). Według danych Światowej Organizacji Turystyki liczba podróży stale rośnie.

W XXI wieku zjawiskiem występującym powszechnie wśród mieszkańców miast jest wzrost zapotrzebowania na wypoczynek. Jak podaje S. Liszewski (1995), to właśnie turystyczna ruchliwość przestrzenna mieszkańców miast stanowi jeden z ważniejszych mierników rozwoju cywilizacyjnego społeczeństw. Ponad 60% Polonii mieszkającej w Chicago, przebywając na co dzień w sztucznym środowisku i w warunkach ciasnoty urbanizacyjnej, w krajobrazie odznaczającym się monotonią i szarością, narażonych jest nie tylko na osłabienie kondycji fizycznej, ale również zachwianie stabilności i odporności psychicznej. Stąd też bezpośredni kontakt z przyrodą, pozostającą poza obrębem cywilizacji technicznej, bądź też czasowa zmiana miejsca pobytu, z czym niewątpliwie związana jest turystyka, traktowane są jako antidotum na stres dnia codziennego. Wraz ze wzrostem zamożności, Polonia mieszkająca w Wielkiej Metropolii Chicagowskiej coraz chętniej i częściej podróżuje (Fin, 2014).

Cechą charakterystyczną miasta Chicago jest jego wielka różnorodność i bogactwo form, co w połączeniu z bardzo dobrze rozwiniętą bazą turystyki, wysoką jakością usług oraz właściwą gospodarką turystyczną, stanowi o dużej atrakcyjności tego miasta oraz obszarów go otaczających. Miasto-gigant, obszary zielone, drogi, parki, pomniki natury, wybrzeża, kąpieliska i inne formy na terenie Chicago, są udostępnione dla turystyki. Jak zauważył Maciej Drzewiecki (1998) „...szeroka dostępność społeczna rekreacji, a zwłaszcza turystyki, zapewnia w USA niezwykle zróżnicowanie pod względem standardu i charakteru zagospodarowania przestrzennego oraz systemu ulg i ułatwień w korzystaniu z niego. Każdy turysta może wybrać rodzaj usług w zależności od swych upodobań i zamożności, nie odczuwając nigdy niedogodności z tytułu swej niższej pozycji materialnej. Można zaryzykować stwierdzenie, że nie ma w Stanach Zjednoczonych usługi turystycznej, która nie byłaby

dostępna dla przeciętnego wędrowca, tyle, że każdorazowo na innym poziomie...". Zróżnicowanie kulturowe Stanów Zjednoczonych, ich duża powierzchnia, ogromna liczba mieszkańców, różnorodne walory turystyczne, liczne obiekty przyrodnicze, historyczne, antropogeniczne, doskonałe drogi, dobra reklama, rozbudowana baza noclegowa oraz wiele innych czynników determinują rozwój turystyki w USA. Wielkość obszarów nadających się do uprawiania turystyki w całych Stanach Zjednoczonych wynosi 2,2 ha na jednego mieszkańca, co w porównaniu z sytuacją w Polsce – 0,34 ha – jest wielkością bardzo dużą (Cook i inni, 2001).

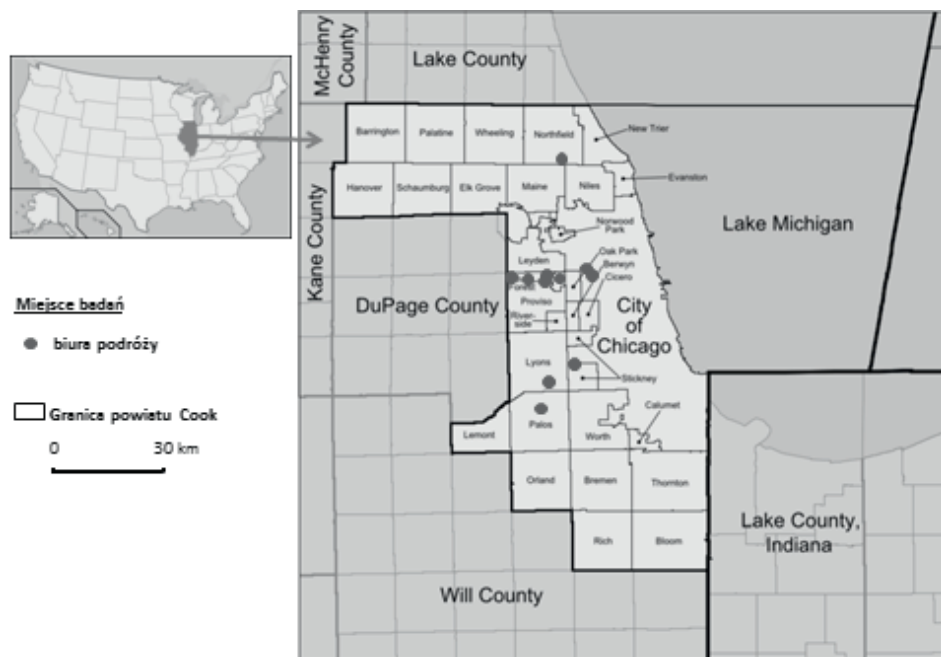
Powstanie i rozwój biur podróży należy wiązać z żywiołowym rozwojem ruchu turystycznego w pierwszej połowie XIX w. Pod wpływem postępującego w tym czasie uprzemysłowienia, postępu technicznego i organizacyjnego sprzyjającego wzrostowi wydajności pracy i stopniowemu skracaniu czasu pracy, ustawowego wprowadzenia płatnych urlopów i wzrostu dochodów ludności, doszło do zmian w strukturze konsumpcji, których wyrazem było ujawnienie się nowych potrzeb w zakresie wypoczynku i turystyki. Intensywność zainteresowania oraz możliwości finansowe potencjalnych turystów spowodowały powstanie biur podróży, które zajęły się zaspokajaniem nowo powstałych potrzeb, polegającym na tworzeniu ofert dotyczących turystyki i wypoczynku (Cook, 2008).

Celem artykułu jest omówienie działalności największych i najprężniej funkcjonujących polskich biur podróży w Chicago, które niewątpliwie wpływają na wybierane destynacje turystyczne mieszkańców tego miasta.

Przebieg badań oraz zakres czasowy i przestrzenny badań empirycznych

Zasadniczym obszarem prowadzonych badań była Wielka Metropolia Chicagowska, która została wybrana przez autorkę ze względu na najliczniej zamieszkującą ją grupę Polonii w USA. Obszarem badań empirycznych prowadzonych przez autorkę było sześć hrabstw wchodzących w skład Wielkiej Metropolii Chicagowskiej. Były to następujące hrabstwa: Cook, DuPage, Kane, Lake, McHenry, Will oraz samo miasto Chicago, które leży w hrabstwie Cook. Okres czasowy prowadzonych badań obejmował lata 2013 oraz 2014. Badania właściwe w USA prowadzone były w dwóch etapach. Etap pierwszy badań terenowych odbył się w dniach od 6 do 18 lutego 2014 r., natomiast etap drugi od 16 do 29 października 2014. Ryc. 1 przedstawia miejsca prowadzenia badań w wybranych biurach podróży w Chicago i okolicy.

Autorka zastosowała zarówno metody jakościowe, jak i ilościowe. Do badań ilościowych należy metoda sondażu diagnostycznego w postaci badań ankietowych. Podstawową bazę empiryczną stanowiły wyniki badań przeprowadzonych wśród Polonii mieszkającej w Wielkiej Metropolii Chicagowskiej. Część empiryczna badań miała formę sondażu diagnostycznego, przeprowadzonego metodą reprezentacyjną wśród populacji Polonii Wielkiej Metropolii Chicagowskiej. Badania właściwe objęły w sumie 1468 respondentów, z czego do analizy wykorzystano 1014 kwestionariuszy ankietowych. Drugim narzędziem badawczym zastosowanym podczas badań, należącym do badań jakościowych były przeprowadzone indywidualne pogłębione wywiady z właścicielami oraz pracownikami biur podróży działających w Wielkiej Metropolii Chicagowskiej, na podstawie których dokonano analizy najczęściej wybieranych destynacji turystycznych przez chicagowską Polonię.

Ryc. 1. Miejsca prowadzenia badań w wybranych biurach podróży w Chicago i okolicy

Objaśnienia: ● biura podróży, □ Granica hrabstwa Cook

Legend: ● travel agencies, □ Cook County border

Źródło: opracowanie własne autorki

Działalność polskich biur podróży w Chicago

Głównym celem artykułu jest przedstawienie największych i najprężniej działających polskich biur podróży, które działają w Wielkiej Metropolii Chicagowskiej, których działalność niewątpliwie ma wpływ na wybierane destynacje turystyczne mieszkańców Chicago. Dane zebrano od 16 z 27 biur podróży działających na terenie objętym badaniem. Dzięki danym z biur podróży poznano destynację najczęściej wybierane przez Polaków, liczbę klientów, ilość wydawanych przez nich pieniędzy oraz specyfikę funkcjonowania biur podróży w Wielkiej Metropolii Chicagowskiej. Nazwy oraz adresy biur podróży, w których przeprowadzane były badania zostały przedstawione w tabeli 1.

Tab. 1. Biura podróży wraz z adresami, w których przeprowadzane były badania

Lp.	Nazwa	Adres
1	American Travel Abroad	5637 West Belmont Avenue, Chicago, IL 60634
2	Friendly Travel Bureau Ltd	6689 North Northwest Highway, Chicago, IL 60631
3	Galaxy International Travel and Tours, Ltd	6121 West Belmont Avenue, Chicago, IL 60634
4	Happy Holidays Travel	4732 North Milwaukee Avenue, Chicago, IL 60630
5	Polamer	3094 North Milwaukee Avenue, Chicago, IL 60618

6	Rek 5 Star Travel	5362 West Lawrence Avenue, Chicago, IL 60630
7	Alta Travel Agency	5736 West Belmont Avenue, Chicago, IL 60634
8	Ann's Travel Center Corp Hickory Hills	9525 S 79th Ave # 3, Hickory Hills, IL 60457
9	Exotica Travel	6741 West Belmont Avenue, Chicago, IL 60634
10	Pulaski Travel	6218 South Central Avenue, Chicago, IL 60638
11	Sami Swoi Agency	7462 West Belmont Avenue, Chicago IL 60634
12	Mirage Travel	6221 North Milwaukee Avenue, Chicago, IL 60646
13	Tramp Travel	3427 N. Milwaukee, Chicago, IL 60641
14	D. D. Dive	1039 Waukegan Road, Glenview, IL 60025
15	Scuba U	7113 West 79th Street, Burbank, IL 60459
16	Saint Bernard Travel	5362 West Lawrence Avenue, Chicago, IL 60630

Źródło: opracowanie własne autorki

Podczas przeprowadzanych badań niezwykle przydatne informacje uzyskano w biurze RekTravel, Saint Bernard Travel, Alma Travel Agency oraz od właściciela Exotica Travel pana Andrzeja Kulki. Autorka rozmawiała również z właścicielami bądź pracownikami następujących biur podróży: American Travel Abroad INC, AMTA, Friendly Travel Bureau, Galaxy International Travel, LTD, Happy Holidays Travel, Polamer, Ann's Travel Center Corp., Pulaski Travel, Sami Swoi Agency, Mirage Travel, Inc, Tramp Travel, D.D Dive, Scuba U.

Charakteryzując oferty biur podróży działających w Wielkiej Metropolii Chicagowskiej bardzo popularne i często wykupowane przez Polonię są oferty jednodniowych wycieczek. Cieszą się one dużą popularnością, ponieważ wyjazdy te umożliwiają poznanie okolic miasta, bliższych i tych dalszych, jak np. miasta St Luis i Indianapolis, Dom na skale w miejscowości Spring Green czy wioski Shippshewana i miasteczka Middlebury oraz Goshen (kontakt z ludnością Amishów). Oferta takich wyjazdów jest bogata i nie różni się zbyt programami pomiędzy różnymi organizatorami. Jednodniowe wyjazdy są idealnym sposobem aktywnego spędzenia czasu wolnego bez konieczności dłuższego urlopu, dlatego programy takie nie są zbyt przeładowane atrakcjami.

Jeżeli chodzi o atrakcje oddalone znacznym dystansem od Chicago, konieczne jest wybranie pakietu dwu- lub trzydniowego. Wśród takowych najczęściej powtarzające się w programach organizatorów to Wodospady Niagara, Appalachy i Smoky Mountains, malowniczy zakątek krainy Wielkich Jezior, jakim jest miejscowość wypoczynkowa Wisconsin Dells, która pojawia się również w ofercie długoterminowego pobytu wypoczynkowego oraz Królowa Południa, czyli Nowy Orlean i pobliskie atrakcje.

Wśród wyjazdów długoterminowych, trwających ponad 5 dni, można wyróżnić kilka wiodących kierunków, w zależności również od poszukiwanej formy wypoczynku – wycieczki objazdowej lub ciągłego pobytu, którego głównym celem jest relaks i wypoczynek.

Jeżeli chodzi o wycieczki objazdowe po kraju to najczęściej w ofertach powtarzają się następujące programy:

- Od Atlantyku do Pacyfiku – wyjazd 19-dniowy, podczas którego uczestnicy poznają przekrój kraju, od wschodniego wybrzeża aż po zachodnie.

- Las Vegas – program na 5 dni, zawiera zarówno czas na skorzystanie z atrakcji Vegas jak i odwiedziny pobliskich Parków Narodowych: Grand Canyon, Arches, Bryce, Canyonlands, Zion, Monument Valley.
- Kalifornia i Parki Narodowe – program zbliżony do poprzedniego, poszerzony o 5 dni (10-dniowy wyjazd) i atrakcje stanu Kalifornia oraz inne Parki Narodowe.

Wśród popularnych destynacji turystycznych są także obszary Florydy i Hawajów. Oba kierunki najczęściej realizowane są w postaci imprez turystycznych zawierających w swoim programie zarówno wypoczynek na plaży, jak i wycieczki po lokalnych atrakcjach. Znacznie większa liczba terminów wyjazdów i różnorodnych programów wyjazdu na Florydę niż na Hawaje mogą świadczyć o większej popularności tej destynacji.

Jeśli chodzi o dłuższe, trwające tydzień lub dwa, wyjazdy wypoczynkowe przodującymi destynacjami są Meksyk i Karaiby. Najczęściej wybieranymi miejscowościami jest Punta Cana na Dominikanie oraz Riviera Maya i Cancun w Meksyku. Właścicielka biura podróży Happy Holiday Travel, pani Maria Kutek, która prowadzi to biuro od 1981 roku, rocznie ze swojego biura wysyła łącznie około 300 turystów na Karaiby i do Meksyku. Są to wyjazdy wypoczynkowe, za które turyści muszą zapłacić około 2500\$ za tygodniowy pobyt w pięciogwiazdowym hotelu za osobę. Pani Maria Kutek sprzedaje również rocznie około 1000 biletów lotniczych do Polski. Najczęstszymi miesiącami, w których klienci wylatują na wypoczynek jest grudzień oraz lipiec. W roku 2014 biuro Happy Holiday Travel wysłało 30 osób na Hawaje oraz 24 na Florydę.

Wywiad, który został przeprowadzony z panem Ryszardem Kulką, prezesem Polameru (jedną z najstarszych firm turystycznych działających w USA, mająca w swojej ofercie nie tylko organizację wycieczek, ale także sprzedaż biletów lotniczych oraz przesyłki paczkowe do Polski) potwierdza, że ulubionymi wakacyjnymi destynacjami Polonii chicagowskiej jest Meksyk (Riviera Maya, Cancun) oraz Karaiby. W roku 2014 Polamer w Chicago sprzedał 101 wczasów do Meksyku oraz 98 pakietów na Karaiby (Jamajka, Dominikana). Pan Kulka podkreśla jednak, że rok 2008 dla biur podróży działających w Wielkiej Metropolii Chicagowskiej był rokiem ciężkim i kryzys gospodarczy, który miał wówczas miejsce w USA, znacząco dotknął również działalność biur podróży. Przed rokiem 2008 Polamer w Chicago sprzedawał rocznie około 12 000 biletów lotniczych do Polski, obecnie sprzedaż jest na poziomie około 6500 biletów rocznie. Prezes Kulka zauważa również, że znaczenie i marka Polskich Linii Lotniczych LOT, w ostatnich latach bardzo spadła. Loty często są odwoływane, pasażerowie skarżą się na obsługę w samolocie, a bilety w stosunku do ofert innych przewoźników są znacznie droższe. Kulka podkreśla jednak, że w Chicago jest duża część Polonii, która jest ich stałymi klientami. Są to osoby, które nie znają języka i mają wielkie obawy przed lataniem innymi liniami lotniczymi, stąd Polamer utrzymuje się już na chicagowskim rynku od 1972 roku. Nie zmienia to jednak faktu, że kiedyś w głównej siedzibie Polamera w Chicago, przy ulicy 3094 N. Milwaukee, pracowało 10 osób, obecnie są to 4 osoby. Kulka mówi: „Kiedyś zarabiał się cztery razy tyle. Coraz częściej sprzedajemy bilety lotnicze Lufthansy czy AirBerlin, co jeszcze kilka lat temu było nie do pomyślenia. Obecnie mamy 10 punktów w Chicago, jeden w Wisconsin i trzy w Nowym Yorku. Przed rokiem 2008 Polamer na terenie USA miał 34 placówki”. Pan Ryszard Kulka mówi jednak, że pojawia

się na chicagowskim, turystycznym rynku klient wymagający i wyspecjalizowany. Za przykład podaje organizację przez Polamer wyjazdu dla 30-osobowej grupy Polonii. Wybraną destynacją dla 50-latków nie był Meksyk, Karaiby czy Hawaje. Turyści wybrali Polskę, z nastawieniem na wakacje kulinarne. Była to wycieczka objazdowa od Pomorza i Mazowsza po Dolny Śląsk i Małopolskę. Turyści poznawali smaki i sposób wyrabiania pyr w Poznaniu, sera koziego i oscypków w Zakopanem oraz tajniki wyrobu win w Czeszycach.

Innym cieszącym się dużą popularnością i często rekomendowanym na forach internetowych biurem jest istniejący od 1988 roku TRAM TRAVEL – Polonijne Biuro Podróży. Wśród jego oferty znajdują się powtarzające się i przypominające programy wycieczek dwudniowych poprzedniego touroperatora, jednak to biuro odznacza się bogatszą ofertą wyjazdów długoterminowych.

Na uwagę zasługuje biuro podróży specjalizujące się w dalekich egzotycznych podróżach. Biuro podróży Exotica Travel, którego właścicielem jest pan Andrzej Kulka, co rok organizuje wyprawy dla około 400 osób. W roku 2014 biuro obsłużyło dokładnie 387 klientów. Cechą biura jest organizowanie dalekich podróży, w których uczestniczą małe grupki turystów, 12–18 osób. Właściciel biura podkreśla, że zależy mu na tym, aby każdy z obsługiwanych turystów traktowany był indywidualnie, a po wyprawie wrócił w pełni zadowolony. Biuro Exotica Travel w 80% obsługuje swoich stałych klientów, którzy raz w roku udają się w egzotyczną podróż. Są to wyprawy drogie, dlatego też średnia wieku turystów obsługiwanych przez Exotica Travel wynosi 55–60 lat. Są to majątni mieszkańcy Wielkiej Metropolii Chicagowskiej, którzy nad wypoczynek przekładają chęć zwiedzania i poznania nowych zakątków świata. W roku 2014 pan Kulka zorganizował 5 razy wyprawy na Alaskę, w których za każdym razem brało udział po 10 osób. Do Hong Kongu, Malezji, Indonezji i Singapuru z Exotica Travel poleciało 11 osób, a za 12-dniową podróż każdy z uczestników zapłacił po 4500\$, 9 osób poleciało do Chin i Tybetu (14 dni – 5500\$), 15 do Dubaju (9 dni – 4200\$), a 12 odwiedziło Peru (9 dni – 5700\$). Chętni znaleźli się także na wyprawę do Japonii, 13 osób (9 dni – 6300\$), Botswany, Zimbabwe, 14 osób (16 dni – 6500\$), Wietnamu, Laosu, Kambodży, 12 osób (14 dni – 4800\$), Chile 10 osób (12 dni – 5500\$), Ekwadoru, Galapagos, 9 osób (10 dni – 7000\$). Każdą z tych wypraw organizuje Andrzej Kulka, a dzięki małym, zgranym grupkom uczestników, turyści mają możliwość zobaczenia niejednokrotnie miejsc, których w dużej grupie podróżników nie mieli by szans. Dzięki dobrej organizacji, pomimo tego, że są to drogie wyprawy, klienci wracają, a Pan Kulka na pytanie, czy dotknął go kryzys gospodarczy w 2008 roku odpowiada: „Nie, nie odczułem tego. Od lat mam stałych, dobrze sytuowanych Polonusów z Chicago, którzy cenią sobie podróżowanie w małych grupach. Często jest tak, że jeszcze nie wrócimy z dalekiej, egzotycznej wyprawy, a jego uczestnicy już planują kolejną, przyszłoroczną wyprawę ze mną. Jestem rodowitym krakowianinem, ale nie byłem w Krakowie od 17 lat. Nie mam czasu. W ciągu roku jest tak wiele wyjazdów z klientami do innych zakątków świata, że Polska za niedługo stanie się dla mnie takim egzotycznym, wymarzonym krajem”.

Właścicielka biura podróży Galaxy International Travel and Tour, Danuta Pazgan, które mieści się w polskiej dzielnicy na ulicy Belmont, twierdzi, że działając na rynku od 25 lat, ma swoich stałych klientów, którzy często podróżują w to samo miejsce. W roku 2014 organizowała kilka podróży poślubnych. W trzech

przypadkach była to wyspa Maui, wchodząca w skład Hawajów. Biuro organizuje również wypoczynek rodzinny w resortach o profilu rodzinnym.

Działalność polskiego biura podróży Rek 5 Star Travel

Jedną z największych i najlepiej działających, polonijnych firm turystycznych jest zlokalizowane w mieście Chicago, przy Lawrence Avenue, Polskie Biuro Podróży Rek 5 Star Travel. Organizator cieszy się dużym zainteresowaniem i dobrą opinią polonijnych klientów. Biuro Rek 5 Star Travel jest również jedną z najstarszych polonijnych firm turystycznych działających na terenie Stanów Zjednoczonych. Oferuje pełen zakres usług turystycznych dla klientów indywidualnych, zorganizowanych grup i firm. Rek 5 Star Travel oferuje szeroki wachlarz autokarowych wycieczek krajoznawczych po Stanach Zjednoczonych, a także po innych krajach Ameryki Północnej i Południowej. Propozycje wyjazdów obejmują zarówno krótkie, jak i dłuższe – dwutygodniowe wycieczki do najciekawszych zakątków Ameryki, w tym również na Alaskę i Hawaje. Biuro z myślą o stałych klientach, którzy od lat upodobili sobie wyjazdy z Rek 5 Star Travel, w każdym kolejnym sezonie wzbogaca ofertę o nowe imprezy. W czasie wyjazdów turyści są pod fachową opieką wykwalifikowanych i doświadczonych polskich przewodników. Zróżnicowane trasy, duża częstotliwość oraz dogodny terminy wyjazdów, a także przystępne ceny sprawiają, że każdego roku zwiększa się grono zadowolonych klientów tego biura.

Biuro nie jest pośrednikiem, lecz bezpośrednim wykonawcą organizowanych wycieczek i innych imprez turystycznych. Ponadto posiada bogatą, w porównaniu z innymi podobnymi firmami, ofertę wyjazdów zarówno w formie jednodniowych wycieczek, jak również dłuższego wypoczynku. Biuro podróży Rek 5 Star Travel poza organizowanymi standardowymi wycieczkami oferuje również kupno biletów lotniczych, pakiety wycieczkowe do znanych miejsc i kurortów, bilety na rejsy komfortowymi statkami wycieczkowymi. Na indywidualne zamówienie oferuje usługi polskiego przewodnika, który świadczy swoją pomoc przy realizacji nietypowych wyjazdów. Biuro specjalizuje się w planowaniu i realizacji programów incentive dla firm, grupowych wyjazdów motywacyjnych, okolicznościowych wyjazdów na targi, wystawy, szkolenia, spotkania biznesowe itp., a także grupowych wyjazdów turystycznych. Biuro, uwzględniając potrzeby oraz sugestie swoich klientów dotyczące chęci odwiedzenia danego regionu, miast, parków oraz innych obiektów, a także sugerowany program i czas przez turystów, planuje i organizuje na zamówienie imprezę. Rek 5 Star Travel dysponuje własnymi, nowoczesnymi, klimatyzowanymi autobusami wyposażonymi w toalety oraz wygodne rozkładane fotele. Dodatkowym udogodnieniem jest aparatura audio-video umożliwiającą miłe spędzenie podróży przy muzyce i oglądaniu filmów. W obecnej chwili biuro dysponuje autokarami Ford, MCI oraz Van Hool mieszczącymi 23, 45 i 55 pasażerów.

Największą popularnością w biurze Rek 5 Travel cieszy się organizowana co roku wycieczka trwająca 10 dni do Kalifornii i Parków Narodowych. W roku 2014 biuro podróży miało do zaoferowania 14 różnych terminów wyjazdu na tę wycieczkę, od kwietnia do października. W sumie w 2014 roku w tej wycieczce wzięło udział 391 osób, a dla porównania w roku 2013 – 314 osób. Z krótszych wycieczek, trwających cztery dni, największą popularnością cieszy się wycieczka „Wielkie Metropolia

i Niagara”. Podczas tej wyprawy turyści zwiedzają Nowy York, Waszyngton, Filadelfię oraz Wodospad Niagara. W roku 2014 z biurem podróży na tą wycieczkę pojechało łącznie 608 osób, w roku 2013 – 445 osób. Popularna jest również dwudniowa wyprawa nad Wodospad Niagara. W 2014 biuro organizowało 11 takich wyjazdów, w których udział wzięło łącznie 186 osób, w roku 2013 – 150 osób.

Wyjazd trwający 5 dni, do Dakoty i Yellowstone jest również popularny. W roku 2014 w tej wycieczce uczestniczyło 110 osób, w roku 2013 – 107 osób.

Z 5-cio dniowych wyjazdów popularna jest również wycieczka do Nowego Orleanu. W 2014 roku 33 osoby uczestniczyły w tej wyprawie.

W 2014 roku 54 osoby pojechały z Rek 5 Travel w 16-dniową podróż „Wester-nowa Odyseja – Go West”. Ta wycieczka często bywa „wyprawą życia”. W jej trakcie uczestnicy pokonują drogami i bezdrożami Ameryki 11,5 tys. km.

Popularne są również wyprawy jednodniowe. Najbardziej popularną wycieczką jest podróż do sąsiedniego stanu do Indiany, do wioski Amiszów. Z roku na rok ta wyprawa zyskuje na popularności. W roku 2014 Rek 5 Travel wysłało 48 osób do Amish country, podczas gdy w roku 2013 było to 31 osób. Popularną jednodniową wycieczką jest również zwiedzanie Chicago. Okazuje się, że osoby, które mieszkają w Wielkiej Metropolii Chicagowskiej decydują się na lepsze poznanie swojego miasta razem z biurem podróży Rek 5 Travel. W roku 2014 takich osób było 276, a w poprzedzającym roku 2013 – 211 osób.

Biuro podróży Rek 5 Travel organizuje również wyjazdy sylwestrowe na Florydę. W roku 2014 wspólnie z biurem Rek 5 Travel Nowy Rok w Miami witały 53 osoby. Właściciele biura podróży podkreślają, że z roku na rok mają większą grupę klientów i coraz więcej osób korzysta z ich ofert. Przykłady w roku 2014, Rek 5 Travel wysłało 35 osób na Hawaje oraz 14 na Alasce, podczas gdy ostatni raz ten kierunek turystyczny zrealizowany był w biurze w 2010 roku. Tab. 2 przedstawia najbardziej popularne wycieczki oferowane przez Rek 5 Travel, najważniejsze punkty zwiedzania na trasie, cenę wycieczki (bez wyżywienia oraz biletów wstępu) oraz ilość osób uczestniczących w wycieczce w roku 2013 i 2014.

Tab. 2. Najbardziej popularne wycieczki oferowane przez biuro podróży Rek 5 Travel

Wycieczka	Trasa	Cena	Liczba uczestników w 2013	Liczba uczestników w 2014
Kalifornia i Parki Narodowe – 10 dni	Park Narody Badlans, Mt, Rushmore, Park Narodowy Yellowstone, Salt Lake City, San Francisco, Park narody Yosemite, Los Angeles – Hollywood, Las Vegas, Grand Canyon, Arches National Park	1395\$	314	391
Nowy York i Niagara – 5 dni	Washington D.C, Filadelfia, Nowy York, Niagara	695\$	445	608
Niagara – 2 dni	Wodospad Niagara, Sanktuarium Matki Boskiej Fatimskiej, Fort Niagara, Kanion rzeki Niagara	275\$	150	186

Dakota i Yellowstone – 5 dni	T. Roosevelt Park, Yellowstone Park, Devils Tower, Crazy Horse, Mt. Rushmore, Badland National Park, Corn Palace Mitchell	645\$	107	110
Floryda – 8 dni	Mammoth Cave National Park, Nashville, Atlanta, St. Augustine, Wald Disney World, Miami, Key Largo, Everglades National Park, Ruby Falls	995\$	40	57
Westernowa Odyseja – Go West – 16 dni	Park Narodowy Badlands, Crazy Horse, Mt. Rushmore, Park Narodowy Yellowstone, Park Narodowy Grand Teton, Salt Lake City, Great Salt Lake Desert, Lake Tahoe, San Francisco, Park Narodowy Yosemite, Los Angeles – Hollywood, Grand Canyon, Park Narodowy Zion, Bryce Canyon National Park, Park Narodowy Arches	1795\$	31	54
Nowy Orlean – 4 dni	Memphis, Nowy Orlean, Cajun Country, St. Louis	489\$	27	33
Amish Country – 1 dzień	Shipshewana, Middlebury, Goshen, Nappanee, Elkhart	75\$	34	48
Chicago – 1 dzień	Bahai Temple, Michigan Ave, Navy Pier, Field Museum, Pomnik Kościuszki, Willis Tower Skydeck, Chinatown, Fontanna Buckingham, rejs statkiem	50\$	211	276
Hawaje – 8 dni	Honolulu, Kailua, Waikiki, Pearl Harbor, Park Narodowy Hawaii Volcanos, Maui, Hanauma	1595\$	–	35
Alaska – 9 dni	Lodowiec Melaspine, Góry Św. Eliasza, Mc. Kinley, Aleuty, Anchorage, Denali National Park, Wasilla, Nenana, Valdez, North Pole, Seward, Kenai Fjords	1695\$ + bilet lotniczy	–	14

Źródło: opracowanie własne autorki

Warte podkreślenia jest to, że są to wycieczki objazdowe, podczas których turyści nie tylko poznają i zwiedzają nowe miejsca, ale dzięki przewodnikom pracującym w Rek 5 Travel, którzy z wykształcenia są geografami, historykami i antropologami, poznają geografię i historię USA. Właściciel biura podkreśla, że z roku na rok biuro obsługuje coraz większą ilość osób przylatujących z Polski. Klienci ci odbierani są przez przedstawiciela Rek 5 Travel z lotniska, uczestniczą w wybranej wycieczce i wracają z powrotem do Polski. W roku 2014 takich klientów, w stosunku do wszystkich obsłużonych 1700 klientów, którzy wzięli łącznie udział w 44 wyprawach, było około 130 osób.

Saint Bernard Travel – turystyka pielgrzymkowa i narciarska

Na uwagę zasługuje również biuro podróży Saint Bernard Travel, które specjalizuje się nie tylko w pielgrzymkach religijnych, ale także w wyjazdach narciarskich oraz organizacji kolonii dla młodzieży. Biuro Saint Bernard Travel ma swoją siedzibę w tym samym miejscu, co biuro podróży Rek 5 Travel, a właściciele tych biur wspierają się wzajemnie. Biuro Saint Bernard Travel w roku 2014 na kolonie wysłało 231 dzieci. Kolonie organizowane są w Wisconsin w miejscowości Camp Vista, położonej nad malowniczym jeziorem graniczącym ze wszystkich stron z Wisconsin State Forest. Resort posiada piaszczystą plażę do kąpieli z kajakami, boiska do siatkówki i piłki nożnej oraz własną stołówkę. Turnusy trwają tydzień i odbywają się w lipcu oraz sierpniu.

Mieszkańcy Wielkiej Metropolii Chicagowskiej wiedzą, że biuro Saint Bernard Travel od lat organizuje zimowe wyjazdy na narty. Wyjazdy te odbywają się od listopada do marca, z największym nasileniem w okresie Świąt Bożego Narodzenia oraz Nowego Roku. W 2014 roku z usług biura, tylko w okresie Nowego Roku, skorzystało 360 osób. Biuro oferuje swoim klientom wyjazdy narciarskie do ośrodków w Colorado w Breckenridge, Aspen-Snowmass, Glenwood Springs, Keystone, w Utah w Snowbird, w Wuoming w Jackson Hole oraz do zdobywanego z roku na rok większą popularność Lake Tahoe leżące w stanie Kalifornia. Turyści do wybranych miejscowości mogą dostać się organizowanym przez biuro podróżą samolotem, autokarem oraz na własną rękę. Koszt tygodniowego wyjazdu na narty z biurem podróży Saint Bernard Travel wynosi 715\$–815\$ w zależności od standardu pokojowego.

Biuro Saint Bernard Travel specjalizuje się w pielgrzymach. Co roku organizuje 9-cio dniową pielgrzymkę do Guadelupe, w której w roku 2014 udział wzięło 41 osób. W programie wycieczki było zwiedzanie między innymi Mexico City, Puebla, Guadalupe, Teotihuacan, Acapulco. Biuro zorganizowało taką samą pielgrzymkę w roku 2015. W 2014 roku biuro było również organizatorem wyjazdu do Włoch na kanonizację Jana Pawła II i Jana XXIII, na którą z Chicago pojechały 83 osoby. Była to 14-sto dniowa pielgrzymka połączona ze zwiedzaniem Włoch. W 2014 roku biuro organizowało również pielgrzymkę do Ziemi Świętej do Izraela, w której uczestniczyło 25 osób.

Warto podkreślić, że w roku 2015 biuro zorganizowało trzy duże pielgrzymki. Pierwsza z nich zorganizowała razem z Fundacją „Strong Family”, która odbyła się w dniach 25 kwietnia – 5 maja 2015 roku do Włoch. Koszt takiej pielgrzymki wyniósł 2895\$, a uczestnicy zwiedzali między innymi Rzym, Asyż, Wenecję, Padwę oraz Manopello.

Biuro było również współorganizatorem wraz z parafią Św. Konstancji w Chicago prywatnej pielgrzymki dla 54 osób do Alabamy, Tennessee i Nashville. W Alabamie znajduje się Klasztor Św. Bernarda w Cullman, gdzie co roku pielgrzymuje znaczna liczba osób z Chicago.

Właściciele biura Saint Bernard Travel zdają sobie sprawę, że duża część chicagowskiej Polonii przebywa w Stanach Zjednoczonych nielegalnie. Dlatego też, co roku organizuje pielgrzymki, które odbywają się wyłącznie na terenie USA.

Inną pielgrzymką, którą biuro zorganizowało wraz z Jezuickim Ośrodkiem Millenijnym w Chicago był wyjazd w dniach 22–27 września 2015, w którym wzięło udział 67 osób. Pielgrzymka połączona była ze Światowym Zjazdem Rodzin

w Narodowym Sanktuarium Matki Bożej Częstochowskiej w Doylestown w Pensylwanii. Podczas kilku dni pielgrzymki uczestnicy wyjazdu zobaczyli również Pensylwanię oraz Wodospad Niagara. 57 osób zgłosiło również chęć uczestnictwa w pielgrzymce w dniach 10–19 lipca, organizowanej wraz z Jezuickim Ośrodkiem Milleńskim z Chicago do Częstochowy Amerykańskiej, Kalifornii i Parków Narodowych. Biuro ma jeszcze w swojej ofercie pielgrzymkę do Fatimy – Salamanki – Lourdes, ale w roku 2014 pielgrzymka ta nie odbyła się z powodu małego zainteresowania.

Aktywność turystyczna Polonii chicagowskiej w świetle badań

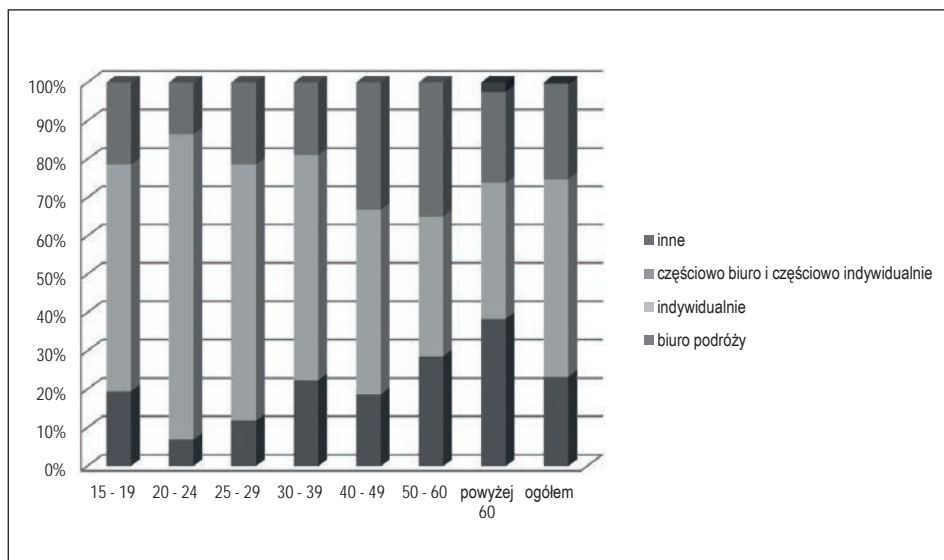
Jednym z celów artykułu jest zaprezentowanie wyników badań przeprowadzonych wśród chicagowskiej Polonii mówiących o tym na ile wcześniej Polonia mieszkająca w Chicago planuje swój wypoczynek, ile wydaje pieniędzy na podróże oraz jaką formę organizacyjną wyjazdów najczęściej wybiera. Grupę badawczą stanowiło łącznie 1014 osób (tab. 3). Aby badana grupa była reprezentatywna, posłużono się danymi Census Bureau z 2013 oraz Yearbook of Immigration Statistic z 2013 r., na podstawie których obliczono strukturę płci i wieku osób w poszczególnej grupie wiekowej w stosunku do całej populacji Polonii zamieszkującej Wielką Metropolię Chicagowską (2013 Yearbook of Immigration Statistic, Census 2013 Summary File 4-SF4). Badania ankietowe prowadzone były wśród respondentów od 15 roku życia do 60 i więcej. Grupa badawcza podzielona była ze względu na wiek na 7 podgrup. Pierwszą grupę stanowiły osoby w wieku 15–19 lat, drugą w wieku 20–24, trzecią 25–29, czwartą 30–39, piątą 40–49, szóstą 50–59 oraz siódmą 60 i więcej.

Tab. 3. Struktura wieku i płci respondentów

Lp.	Grupa wiekowa	Kobiety		Mężczyźni		Razem	
		osób	%	osób	%	osób	%
1	0–4	45	3,46	47	3,62	92	7,08
2	5–9	47	3,62	51	3,92	98	7,54
3	10–14	47	3,62	49	3,77	96	7,38
4	15–19	45	3,46	48	3,69	93	7,15
5	20–24	43	3,31	45	3,46	88	6,77
6	25–29	46	3,54	47	3,62	93	7,15
7	30–39	100	7,69	101	7,77	201	15,46
8	40–49	98	7,54	95	7,31	193	14,85
9	50–60	72	5,54	68	5,23	140	10,77
10	Powyżej 60	120	9,23	86	6,62	206	15,85
Razem:		663	51,00	637	49,00	1300	100,00

Źródło: opracowanie własne autorki

Zagadnieniem, które pozwala dokładniej określić aktywność turystyczną, jest sama organizacja wyjazdu turystycznego. Jednym z nich, które autorka zbadała, była kwestia dotycząca tego, kto organizuje wyjazdy turystyczne Polonii mieszkającej w Wielkiej Metropolii Chicagowskiej. Jak wynika z ryc. 2, wszystkie grupy badawcze odpowiadały w tej kwestii podobnie.

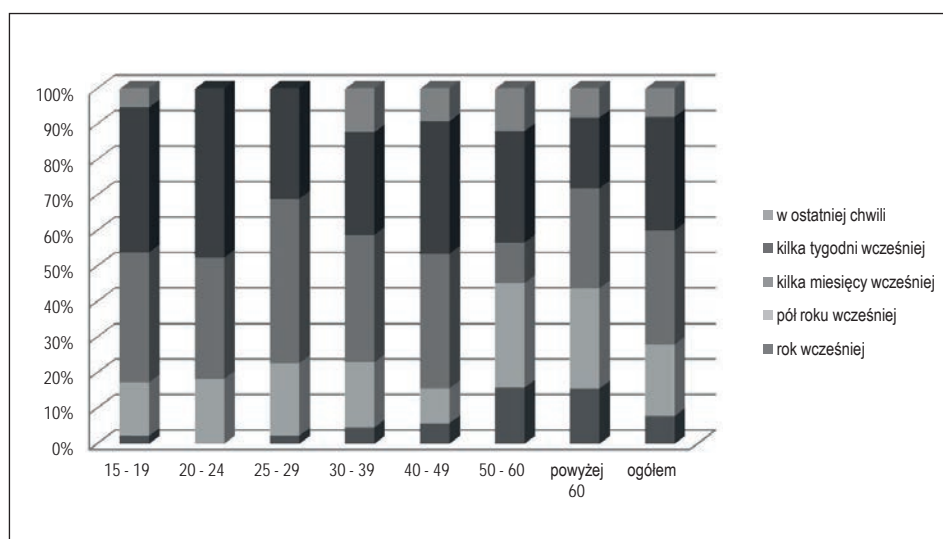
Ryc. 2. Sposób organizowania wyjazdów turystycznych (%)

Źródło: opracowanie własne autorki

Organizatorem turystyki dla badanych są najczęściej oni sami – 59,1% (grupa wiekowa 15–19), 79,5% (grupa wiekowa 20–24), 66,7% (grupa wiekowa 25–29), 58,7% (grupa wiekowa 30–39), 48,2% (grupa wiekowa 40–49), 36,4% (grupa wiekowa 50–60) oraz 35,4% (grupa wiekowa powyżej 60 lat). Według danych Instytutu Turystyki (Łaciak, 2011) tak samo przedstawia się sytuacja dla ogółu Polaków – samodzielne organizowanie wyjazdów turystycznych zarówno krajowych, jak i zagranicznych otrzymuje pierwszą rangę. Na drugim miejscu znalazła się odpowiedź, z której wynika, że Polonia chicagowska, organizując swoje wyjazdy częściowo korzysta z biura podróży, a częściowo jest to wyjazd organizowany przez samych uczestników. Przykładem takiego sposobu organizacji mogą być chociażby zimowe wyjazdy na narty organizowane przez biuro podróży Rek 5 Travel. Biuro organizuje noclegi oraz opiekuje się swoimi turystami w narciarskich kurortach, a uczestnicy wyjazdu na własną rękę organizują transport. Wyniki badań wskazują na to, że biuro podróży również odgrywa dużą rolę, zwłaszcza w grupie wiekowej powyżej 60 lat (23% ankietowanych). Polonia chicagowska coraz częściej korzysta z Internetu, rezerwując sobie samemu urlop. Inną przyczyną, dla której jest taki wysoki odsetek osób organizujących sobie samemu podróże, może być fakt, że ważnym i dominującym rodzajem wyjazdów wśród chicagowskiej Polonii, są wyjazdy krótkoterminowe, które często mają miejsce w sąsiednich stanach. Polonia chicagowska podróżuje do Indiany, Michigan, Wisconsin i na miejscu szuka noclegu na własną rękę bądź też od lat korzysta z tego samego, dobrze znanego kurortu. W związku z tym nie potrzebuje pośrednika, któremu musi zapłacić prowizję. Szukając ofert wypoczynku w sieci, Polonia najczęściej korzysta bezpośrednio ze stron internetowych biur podróży (ok. 95%). Niezależnie od kraju zamieszkania czy celu podróży, turyści szukają ofert przede wszystkim w Internecie. Najczęściej odwiedzają strony touroperatorów i przewoźników, ale też coraz chętniej porównują

oferty w porównywarkach. Wśród tak dużej liczby dostępnych możliwości znalezienie atrakcyjnej oferty może nie być łatwe. Z pomocą przychodzą nowoczesne technologie, proponujące spersonalizowane oferty, które zdobywają coraz większą popularność w USA.

Warto przedstawić również dane, mówiące o tym na ile wcześniej Polonia chicagowska planuje swój urlop. Z przeprowadzonym badań wynika, że wśród wszystkich ankietowanych osób, najczęściej pojawiała się odpowiedź, mówiąca o tym, że swoje podróże planują oni na kilka miesięcy wcześniej (32,1%) oraz kilka tygodni wcześniej (32%) (ryc. 3). Wyniki te pokrywają się z opinią pracowników biur podróży, którzy w wywiadach sugerowali, że ich klienci wykupują wczasy i wycieczki z kilkumiesięcznym wyprzedzeniem.

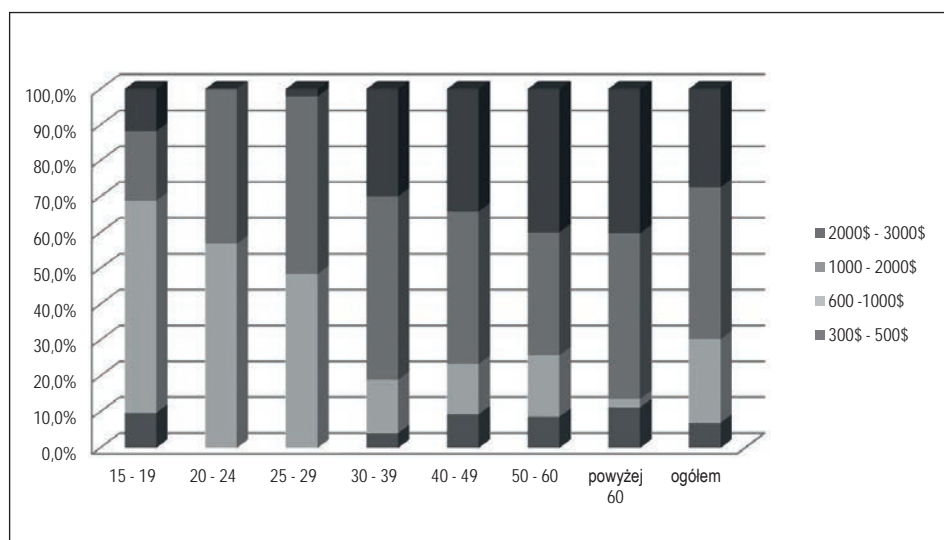

Ryc. 3. Na ile wcześniej planowany jest wyjazd (%)

Źródło: opracowanie własne autorki

Z badań wynika, że znacznie większość osób starszych w przedziale wiekowym 50–60 (15,7%) oraz powyżej 60 lat (15,5%) swoją podróż planuje z rocznym wyprzedzeniem, podczas gdy w grupie wiekowej 20–24 takiej odpowiedzi nie było ani jednej. W dwóch najmłodszych grupach wiekowych, 15–19 oraz 20–24, najczęstszą odpowiedzią była planowana podróż na kilka tygodni wcześniej. W grupie 15–19 lat takich osób było 40,9%, w grupie 20–24 – 47,7%. Okazuje się również, że w średniej oraz w starszych grupach wiekowych, znajdują się osoby, które swoje podróże planują na ostatnią chwilę, podczas gdy takie odpowiedzi nie pojawiły się w grupie wiekowej 20–24 oraz 25–29. Najczęściej na ostatnią chwilę swoje podróże planuje 12,4% osób w grupie wiekowej 30–39 lat.

Jeśli chodzi o wydatki na podróże, to wyraźnie widać, że wraz z wiekiem ilość przeznaczanych pieniędzy na podróże w ciągu roku rośnie (ryc. 4).

Ryc. 4. Suma przeznaczanych pieniędzy na podróż w ciągu roku (%)

Źródło: opracowanie własne

W grupach wiekowych 50–60 lat oraz powyżej 60 lat ponad 40% osób w tym przedziale wiekowym zadeklarowało, że w ciągu roku wydaje od 2000 do 3000\$. Takiej sumy pieniędzy nie wydają natomiast osoby w wieku 20–24 lat (zero odpowiedzi) oraz w wieku 25–29 lat (2,2%, dwie osoby). Z badań wynika, że najczęstszą sumą pieniędzy wydawana przez Polonię chicagowską we wszystkich grupach wiekowych jest kwota w przedziale 1000–2000\$ na rok (42,4%). Pojawiła się także odpowiedź, że łączna kwota w wysokości 300–500\$ przeznaczona na podróże w ciągu roku musi wystarczyć dla 6,9% Polonii chicagowskiej, z czego najliczniejsze odpowiedzi padały wśród przedstawicieli najstarszej oraz najmłodszej grupy wiekowej. 11,2% osób w przedziale wiekowym powyżej 60 lat oraz 9,7% osób w przedziale wiekowym 15–19 lat odpowiedziało w ten sposób.

Zakończenie

Stany Zjednoczone są państwem mającym najlepiej na świecie rozwinięte usługi turystyczne. Wiąże się to z wysokim poziomem rozwoju gospodarki, bogatą infrastrukturą turystyczną oraz sprawną organizacją obsługi turystów. W tym kraju funkcjonuje najwięcej na świecie biur turystycznych. Różnorodne walory turystyczne, liczne, godne uwagi obiekty, rozbudowana baza noclegowa, doskonałe drogi, dobra reklama sprzyjają rozwojowi turystyki zagranicznej Stanów Zjednoczonych, które są trzecim najczęściej odwiedzanym krajem świata (Belski, 2010).

USA to olbrzymi rynek turystyki krajowej. Uważa się, że turystyka jest w tym kraju drugim co wielkości „przemysłem detalicznym” i jednym z trzech głównych pracodawców. Na cały amerykański „przemysł turystyczny” składa się praca jednego

miliona różnego rodzaju przedsiębiorstw, od małych agencji poczynawszy, a kończąc na wielkich liniach lotniczych i systemach hotelowych. Podróżowanie stało się ważnym elementem stylu życia Amerykanów.

Od 1989 r. turystyka została w USA największym eksporterem, wyprzedzając eksport technologii, przemysłu i rolnictwa (Belski, 2010). Wartość usług turystycznych stanowiła 6,8% GNP. Turystyka daje zatrudnienie 5,8 mln pracowników i wypłacała 43 mln USD podatków. Było to spowodowane znaczącym wzrostem ruchu przyjazdowego, który osiągnął 58 mln osób w 2008 r. Ponadto na rynku USA zwykle najwcześniej uwidaczniają się nowe tendencje i trendy, które później wyznaczają kierunki rozwoju turystyki (Alejziak, 2000) w innych krajach i regionach świata. Dlatego też zmiany i przewartościowania zachodzące w modelu życia i charakterze konsumpcji mieszkańców USA mają nie tylko decydujący wpływ na obecny kształt i funkcjonowanie rynku turystycznego, ale – według większości prognoz – będą nadawać ton i kierunek zmianom, jakim rynek turystyczny będzie podlegał w przyszłości (Alejziak, 1999). USA jest największym na świecie rynkiem generującym ruch turystyczny, a działalność polskich biur podróży w Chicago jest jednym z motorów napędzającym rozwój turystyki i to nie tylko na terenie Stanów Zjednoczonych. Z przeprowadzonych badań wynika, że działalność polskich biur podróży na chicagowskim rynku, które każdego roku przyciągają dużą ilość klientów, odgrywa ogromną rolę w ogólnym sektorze turystycznym w USA.

Literatura

- Alejziak, W. (1999). *Turystyka w obliczu wyzwań XXI wieku*. Kraków: Albis.
- Alejziak, W. (2000). *Metodologia badania i określenia aktywności turystycznej ludności w wybranych krajach świata*. W: J. Wyrzykowski (red.), *Studia nad czasem wolnym mieszkańców dużych miast Polski i jego wykorzystaniem na rekreację ruchową i turystykę*. Wrocław: Wydawnictwo AWF we Wrocławiu.
- Belski, A. (2010). *Stany Zjednoczone Ameryki*. W: Z. Kruczek (red.), *Kraje pozaeuropejskie zarys geografii turystycznej*. Kraków: Proksenia.
- Cook, S., Perry, T., Ward, G. (2001). *USA część zachodnia, praktyczny przewodnik*. Bielsko-Biała: Wydawnictwo Pascal.
- Drzewiecki, M. (1998). Pojęcie turystyki wiejskiej. *Turyzm* 1, 21–27.
- Fiń, A. (2014). *Współczesna polska emigracja w Stanach Zjednoczonych: skala, rozmieszczenie przestrzenne, przyczyny wyjazdu*. W: *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*, 2, 105–130.
- Kurek, W. (2008). *Historia turystyki*. W: W. Kurek (red.), *Turystyka*. Warszawa: PWN.
- Liszewski, S. (1995). Zróżnicowanie przestrzenne poziomu i jakości warunków życia ludności w aglomeracjach miejskich. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Geographica*, 20.
- UNWTO, (2013). *Tourism Highlights*.

Raporty

2013 Yearbook of Immigration Statistic.

Census 2013 Summary File 4(SF4) – Sample Data PCT1, Ancestry-Polish, U.S. Census Bureau

Notka biograficzna o autorze: absolwentka kulturoznawstwa z historią sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz geografii na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie. Ukończyła podyplomowe studia na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie na kierunku zarządzanie turystyką międzynarodową. Członkini Polskiego Towarzystwa Geograficznego. Od 2012 r. pracownik naukowy na stanowisku asystent w Zakładzie Turystyki i Badań Regionalnych Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Czynny pilot wycieczek. Autorka kilkunastu publikacji naukowych. Główne zainteresowania naukowe to turystyka kulturowa, mniejszości narodowe i grupy etniczne w Małopolsce oraz Polonia w USA.

Biographical note of author: she has graduated from postgraduate studies in international tourism management at the Cracow University of Economics. Member of the Polish Geographical Society. Since 2012 she has been a research worker, acting as an assistant in the department of Tourism and Regional Studies on the Pedagogical University in Kraków. An active tourist guide. The author of several academic publications. Her main academic interests are in cultural tourism, ethnic groups in Małopolska and Polish minority in USA.

Kamila Ziółkowska-Weiss, dr
Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie
Instytut Geografii
Zakład Turystyki i Badań Regionalnych
ul. Podchorążych 2
30-084 Kraków
kamilacamela@wp.pl